

Modelowe podejście do partycypacji

LUBELSKA

#odnawiamy

FABRYCZNA

STADION
MKS OPOLANIN

Modelowe podejście do partycypacji

Autor tekstu: Rafał Garpiel

Szanowni Państwo,

„*Modelowe podejście do partycypacji*” to druga publikacja w której dzielimy się z Państwem swoim doświadczeniem zebranych przy realizacji projektu „Opole Lubelskie – do dotknięcia, do zasmakowania – przygotowanie Gminy Opole Lubelskie do rewitalizacji gospodarczo-społecznej obszarów zdegradowanych”.

Odnosimy się tu w głównej mierze do kwestii uczestnictwa mieszkańców w procesie przygotowywania miasta do rewitalizacji. Partycypacyjny charakter rewitalizacji, szczególnie na etapie przygotowywania poszczególnych rozwiązań a także zaangażowanie w konsultacje różnych grup społecznych było dla nas zawsze najistotniejszym aspektem początkowego etapu rewitalizacji miasta. Rewitalizacja bowiem nie jest tylko doraźnym działaniem, mającym poprawić estetykę otoczenia, ale także zdiagnozowaniem problemów mieszkańców i skuteczne ich rozwiązanie.

Liczę, że wypracowane przez nas metody okażą się dla Państwa pomocne i będą stanowiły podpowiedź i ułatwienie przy realizacji podobnych przedsięwzięć w Państwa miastach.

Zachęcam Państwa do lektury!

Burmistrz Opola Lubelskiego:

Dariusz Wróbel

Spis treści

Partycypacja w ustawie o rewitalizacji	7
Definicja rewitalizacji w ustawie	7
Interesariusze rewitalizacji	8
Kiedy partycypacja?	9
Partycypacja czyli co?	10
Maksymalizacja efektu partycypacji	11
Konsultacje społeczne	13
Komitet rewitalizacji	15
Partycypacja poza konsultacjami i Komitetem	16
Partycypacja na co dzień	23
Drabina partycypacji	23
Zasady partycypacji	29
Trudne sytuacje: bariery w partycypacji	32
Biblioteczka partycypacji	34

Partycypację odmieniono już po wielokroć przez wszystkie przypadki: powiedziano i napisano o niej bardzo wiele i przeanalizowano ogromną liczbę przypadków jej zastosowania jako narzędzia wspierającego realizację polityk publicznych; defniowano ją już na tysiące sposobów i badano jej efektywność w bardzo różnych kontekstach życia publicznego. Kontekst rewitalizacji wymaga jednak szczególnego, dedykowanego podejścia do partycypacji, albowiem już w ustawie zawarty jest opis partycypacyjnych kamieni milowych wpisanych w proces rewitalizacji. Od wyobraźni i dobrych chęci animatorów tego procesu zależy jednak jakość realizacji działań partycypacyjnych.

Partycypacja w ustawie o rewitalizacji

Aby zrozumieć i dostrzec miejsce partycypacji we współczesnym rozumieniu rewitalizacji, z którym mamy do czynienia w polskim porządku prawnym od czasu wejścia w życie ustawy o rewitalizacji z 2015 roku, trzeba sięgnąć do ustawowej definicji rewitalizacji:

Definicja rewitalizacji w ustawie

Rewitalizację zdefiniowano jako proces:

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.

Źródło: art. 2. 1. ustawy o rewitalizacji

Biorąc pod uwagę zagadnienie partycypacji w rewitalizacji, kluczowym elementem powyższej definicji jest koncentracja na interesariuszach rewitalizacji jako podmiotach sprawczych. Interesariusz to współautor rewitalizacji, ta zaś jest traktowana jako proces, seria działań rozłożonych w czasie, które skutkować będą poprawą sytuacji społeczności lokalnej, jakości przestrzeni oraz kondycji lokalnej gospodarki. Tym trzem priorytetowym przedmiotom interwencji rewitalizacyjnej: społeczności Opola Lubelskiego związanej z obszarem rewitalizacji, przestrzeniom publicznym i prywatnym w obszarze rewitalizacji oraz lokalnej gospodarce, poświęcone są poszczególne działania zaplanowane i realizowane na podstawie Gminnego Programu Rewitalizacji.

Interesariusze rewitalizacji

Kto jest interesariuszem procesu rewitalizacji? Łatwiej byłoby odpowiedzieć na pytanie o to, kto nie jest interesariuszem w rozumieniu ustawy o rewitalizacji, ustawa rysuje bowiem bardzo szeroki krąg interesariuszy tego procesu.

Interesariusze rewitalizacji

1. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego;

2. Mieszkańcy gminy inni niż wymienieni w pkt 1;

3. Podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;

4. Podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;

5. Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;

6. Organy władzy publicznej;

7. Podmioty, inne niż wymienione w pkt 6, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Źródło: art. 2. 2. ustawy o rewitalizacji

Podsumowując: interesariuszami rewitalizacji są wszyscy mieszkańcy danej gminy (nie zaś wyłącznie obszaru zdegradowanego czy obszaru rewitalizacji) oraz podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić działalność (gospodarczą, społeczną) w gminie (także nie wyłącznie w obszarze zdegradowanym czy obszarze rewitalizacji), a także organy władzy publicznej każdego szczebla. Wyprowadzanie obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego, czyli rewitalizacja danego obszaru, to, jak widać, wspólne zadanie wszystkich osób i podmiotów funkcjonujących w gminie. Oczywiście udział w rewitalizacji jest dobrowolny, mówimy zatem o puli potencjalnych uczestników tego procesu.

Kiedy partycypacja?

Nasuwa się zatem pytanie: na jakim etapie procesu rewitalizacji mamy do czynienia z partycypacją interesariuszy? Ustawodawca odpowiada: na każdym.

Partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych oraz w pracach Komitetu Rewitalizacji.

Źródło: art. 5. 1. ustawy o rewitalizacji

Ustawa przewiduje zatem czynny udział interesariuszy na każdym etapie rewitalizacji, poczynając od jej przygotowania, poprzez jej realizację aż po ocenę jej efektywności. Aktywność interesariuszy ma się przejawiać także, choć nie jedynie, w ich uczestnictwie w konsultacjach społecznych oraz pracach Komitetu Rewitalizacji, dwóch polach partycypacji, które ustawa szczególnie eksponuje. Do tych dwóch pól wrócimy poniżej.

Partycypacja, czyli co?

Zważywszy na fakt, że w literaturze przedmiotu odnajdujemy bardzo różne zakresowo definicje partycypacji, warto także przyrzeć się ustawowemu rozumieniu jej granic.

Partycypacja w ustawie o rewitalizacji to:

Partycypacja

1) Poznanie potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążenie do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami;

2) Prowadzenie, skierowanych do interesariuszy, działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji, wynikających z ustawy, oraz o przebiegu tego procesu;

3) Inicjowanie, umożliwianie i wspieranie działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji;

4) Zapewnienie udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji, w szczególności gminnego programu rewitalizacji;

5) Wspieranie inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji gminnego programu rewitalizacji;

6) Zapewnienie w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy.

Źródło: art. 5. 2. ustawy o rewitalizacji

Przyjrzyjmy się opisowej definicji partycypacji zawartej w ustawie: partycypowanie, czyli aktywny udział interesariuszy w rewitalizacji, to między innymi wyrażanie potrzeb i oczekiwań oraz ich uwzględnianie w ramach działań rewitalizacyjnych. Partycypować, idąc dalej, to także mieć dostęp do informacji, uczestniczyć w edukacji dotyczącej istoty, celów i zasad oraz przebiegu rewitalizacji. Partycypowanie przejawia się wreszcie w stymulowaniu dialogu i integracji interesariuszy, ich udziale w opracowaniu dokumentów, w tym Gminnego Programu Rewitalizacji. Dbałość o jakość partycypacji winna się ponadto przejawiać w dążeniu do maksymalizacji udziału interesariuszy w przygotowaniu, realizacji i ocenie rewitalizacji.

Maksymalizacja efektu partycypacji

Ustawodawca postawił przed gminami i ekspertami ds. rewitalizacji ambitny cel. Uznał bowiem, że należy dążyć do wciągnięcia w proces rewitalizacji wszystkich interesariuszy, o których mowa w art. 2 ust. 2 pkt 1 i w art. 2 ust. 2 pkt 3 i 4, czyli, przypomnijmy, mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz właścicieli, użytkowników wieczystych nieruchomości i podmiotów zarządzających nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielni mieszkaniowych, wspólnot mieszkaniowych i towarzystw budownictwa społecznego, a także podmiotów prowadzących lub zamierzających prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą i/lub społeczną, w tym organizacji pozarządowych i grup nieformalnych.

Kategoria interesariuszy opisana w ustawie jest wprawdzie bardzo pojemna, priorytetowo potraktowani są w niej jednak mieszkańcy obszaru rewitalizacji, dysponenci nieruchomości tam zlokalizowanych oraz podmioty działające lub zamierzające podjąć działalność na obszarze rewitalizacji.

Konsultacje społeczne

W ustawie wyróżniono dwa pola partycypacji traktując je jako elementy programu minimum w ramach procesu rewitalizacji. Jednym z nich są konsultacje społeczne. Konsultacje prowadzone są w sytuacji, gdy ich organizatorzy mają do przedstawienia jakąś propozycję, projekt i chcą zapoznać się z opiniami i uwagami interesariuszy. Ustawa zawiera dość szczegółowy, proceduralny ich opis, oddając przywilej ich inicjowania wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta i narzucając obowiązek powiadamiania interesariuszy o rozpoczęciu konsultacji społecznych oraz ich formach.

Powiadomienie i rozpoczęcie konsultacji

Nie później niż w terminie 7 dni przed dniem ich przeprowadzenia, w sposób zapewniający udział w nich możliwie szerokiego grona interesariuszy, co najmniej poprzez obwieszczenie, ogłoszenie w sposób zwyczajowo przyjęty w danej gminie oraz ogłoszenie na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej.

Art. 6. 2. ustawy o rewitalizacji

Należy ponadto pamiętać, że interesariusze winni mieć możliwość zgłaszania uwag w okresie nie krótszym niż 30 dni, licząc od dnia wyżej wspomnianego powiadomienia, zaś niezwłocznie po zakończeniu każdej z form konsultacji społecznych winni mieć dostęp do informacji podsumowującej jej przebieg, a w przypadku uwag pisemnych – także do wszystkich uwag wraz z odniesieniem się do nich. Sposób prowadzenia konsultacji powinien ułatwiać zrozumienie prezentowanych treści oraz rozmowę na ich podstawie. W uzasadnionych przypadkach należy używać wizualizacji oraz skrótów i zestawień sporządzonych w języku niespecjalistycznym, a zatem dostosowanych do zróżnicowanego poziomu kompetencji interesariuszy.

Projekty dokumentów poddawanych konsultacjom społecznym, a także projekty obejmujące zmiany wprowadzone w wyniku konsultacji społecznych oraz informacje na temat przebiegu konsultacji, ogłasza się na stronie gminy w Biuletynie Informacji Publicznej oraz udostępnia się w siedzibie urzędu gminy. Konsultacje społeczne prowadzone po wyznaczeniu obszaru rewitalizacji prowadzi się, w miarę możliwości, w jego granicach.

Ustawa zabezpiecza także program minimum jeżeli chodzi o wykorzystanie form konsultacji społecznych. Wśród tych ostatnich odnajdujemy:

Formy konsultacji społecznych

1) Zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej, w tym za pomocą środków komunikacji elektronicznej, w szczególności poczty elektronicznej lub formularzy zamieszczonych na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej;

2) Spotkania, debaty, warsztaty, spacer studyjny, ankiety, wywiady, wykorzystanie grup przedstawicielskich lub zbieranie uwag ustnych.

Źródło: art. 6. 3. ustawy o rewitalizacji

Obowiązkiem organizatora konsultacji jest zbieranie uwag pisemnych oraz zastosowanie co najmniej dwóch technik z pozostałej puli, np. debaty i wywiadów. Szeroki repertuar technik partycypacyjnych znajduje swoje odzwierciedlenie w licznych, ogólnodostępnych publikacjach, których lista została zaprezentowana poniżej.

Komitet rewitalizacji

Drugim, wyróżnionym w ustawie obszarem partycypacji jest Komitet rewitalizacji.

Komitet Rewitalizacji stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą wójta, burmistrza albo prezydenta miasta.

Źródło: art. Art. 7. 1. ustawy o rewitalizacji

Gmina odpowiada za określenie zasad wyłaniania składu komitetu, trybu jego działania oraz za wybór jego członków, co powinno nastąpić nie później niż na trzy miesiące po uchwaleniu Gminnego Programu Rewitalizacji. Projekt regulaminu warunkujący wybór i funkcjonowanie Komitetu Rewitalizacji poddawany jest konsultacjom społecznym. Sam komitet powoływany jest w trybie zarządzenia wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, który odpowiada także za jego późniejszą obsługę organizacyjną. W przypadku zajmowania stanowiska przez Komitet Rewitalizacji, przedstawiciele gminy, gminnych jednostek organizacyjnych, w tym gminnych osób prawnych, nie uczestniczą w głosowaniu.

Partycypacja poza konsultacjami i Komitetem

Aby w pełni zrozumieć filozofię partycypacji społecznej wpisaną w ustawę o rewitalizacji, należy w tym miejscu powrócić do wyżej przytoczonego art. 5.2. ustawy o rewitalizacji. Czytamy tam trybie partycypacyjnym jako obowiązującym modelu działania służącemu realizacji różnych celów.

Przyjrzyjmy się im w kolejności zaproponowanej przez ustawodawcę:

1 POZNANIE POTRZEB I OCZEKIWAŃ INTERESARIUSZY ORAZ DĄŻENIE DO SPÓJNOŚCI PLANOWANYCH DZIAŁAŃ Z TYMI POTRZEBAMI I OCZEKIWANIAMAMI.

Mamy tu do czynienia z roszczeniem ścisłego powiązania planu działania w ramach rewitalizacji z uprzednio rozpoznanymi potrzebami i oczekiwaniami. Ustawa nie precyzuje wprawdzie metodyki pozyskiwania wiedzy na temat potrzeb i oczekiwań interesariuszy, ale tu pomocne okazują się wspomniane liczne, ogólnodostępne podręczniki, poradniki i przewodniki po partycypacji. Informacje o potrzebach i oczekiwaniach można pozyskać organizując np.:

- serię spotkań tysiąca pytań bez ostatecznych odpowiedzi
- badania opinii publicznej

...bądź łącząc te dwa podejścia. Seria spotkań tysiąca pytań bez ostatecznych odpowiedzi to pierwszy i najważniejszy etap partycypacyjnego pozyskiwania inspiracji i wiedzy na temat potencjału rewitalizacyjnego w danej gminie. Bez niego trudno w sposób odpowiedzialny przejść do fazy koncepcyjnej prac nad projektem Gminnego Programu Rewitalizacji.

Publiczna dyskusja na temat rewitalizacji wymaga rozmowy, czasem wielu długich rozmów, na temat problemów obszaru rewitalizacji oraz ich domniemyanych (w oczach interesariuszy) przyczyn. Dlatego właśnie praca nad rewitalizacją w Opolu Lubelskim została zainaugurowana poprzez serię spotkań z mieszkańcami, podczas których mieli oni okazję do zaprezentowania swoich osobistych punktów widzenia. Podczas pierwszej tury spotkań z mieszkańcami, z przedsiębiorcami, z młodzieżą, z seniorami, z przedstawicielami trzeciego sektora, eksperci zewnętrzni skoncentrowali się na słuchaniu. Nie przyjmowali ukrytych założeń, nie nazywali problemów, nie „sprzedawali” gotowych rozwiązań, nie posługiwali się przykładami z innych gmin, po prostu słuchali. Słuchali i zadawali kolejne pytania. I znowu słuchali.

Jeżeli chodzi o badania opinii publicznej – te można realizować z pomocą technik jakościowych i ilościowych. W przypadku badań zrealizowanych w Opolu Lubelskim, ich przedmiot miał ścisły związek z tematem wiodącym rewitalizacji w gminie, czyli z ożywieniem gospodarczym. Zrealizowano serię wywiadów pogłębionych (tzw. In-Depth Interviews). W ich trakcie rozmawiano z przedsiębiorcami o kondycji gospodarczej firmy, jej otoczeniu konkurencyjnym, znajomości oferty i jej atrakcyjności w oczach klientów, łatwości dostępu do przedsiębiorstwa, potrzebach i możliwościach związanych z dofinansowaniem działalności, podnoszeniem kwalifikacji pracowników, potrzebach kadrowych oraz aktywności przedsiębiorców w zakresie szeroko rozumianego marketingu. Uczestnicy badania samodzielnie definiowali najważniejsze, ich zdaniem, bariery rozwojowe ale też kluczowe potencjały rozwojowe dające nadzieję na rozwój w dłuższej perspektywie czasowej.

2 PROWADZENIE SKIEROWANYCH DO INTERESARIUSZY DZIAŁAŃ EDUKACYJNYCH I INFORMACYJNYCH O PROCESIE REWITALIZACJI, W TYM O ISTOCIE, CELACH, ZASADACH PROWADZENIA REWITALIZACJI, WYNIKAJĄCYCH Z USTAWY, ORAZ O PRZEBIEGU TEGO PROCESU;

W tym miejscu ustawodawca zwrócił uwagę na oświatowy wymiar partycypacji, traktując dostęp interesariuszy do informacji oraz narzędzi edukacyjnych jako istotną formę udziału w procesie rewitalizacji. Informowanie interesariuszy miało i ma miejsce na każdym etapie przygotowania i realizacji rewitalizacji w Opolu Lubelskim. Interesariusze byli informowani o spotkaniach tysiąca pytań bez ostatecznych odpowiedzi, o spotkaniach konsultacyjnych i innych wydarzeniach związanych z rewitalizacją, poprzez plakaty lokowane w uczęszczanych obszarach miasta a także – w uzasadnionych przypadkach – poprzez bezpośrednie osobiste zaproszenia. Interesariusze szczególnie związani z obszarem, który miał być objęty działaniami rewitalizacyjnymi, otrzymywali pocztowe zawiadomienie o dacie, miejscu i temacie danego spotkania wraz z zachętą do uczestnictwa. Należy także podkreślić szczególną rolę portalu internetowego odnawiamy.opolelubelskie.pl oraz profilu facebook: [rewitalizacja.opolelub/](https://www.facebook.com/rewitalizacja.opolelub/), które zawierają istotne, wciąż aktualizowane informacje o wydarzeniach, ale także informacje o funkcji strictly edukacyjnej. Portal odwołuje się między innymi do najważniejszych dla pełnego zrozumienia procesu rewitalizacji zagadnień:

- definicji rewitalizacji;
- wyjaśnienia i opisu dotyczącego obszaru rewitalizacji i procedury jego wyznaczenia;
- opisu zawartości Gminnego Programu Rewitalizacji.

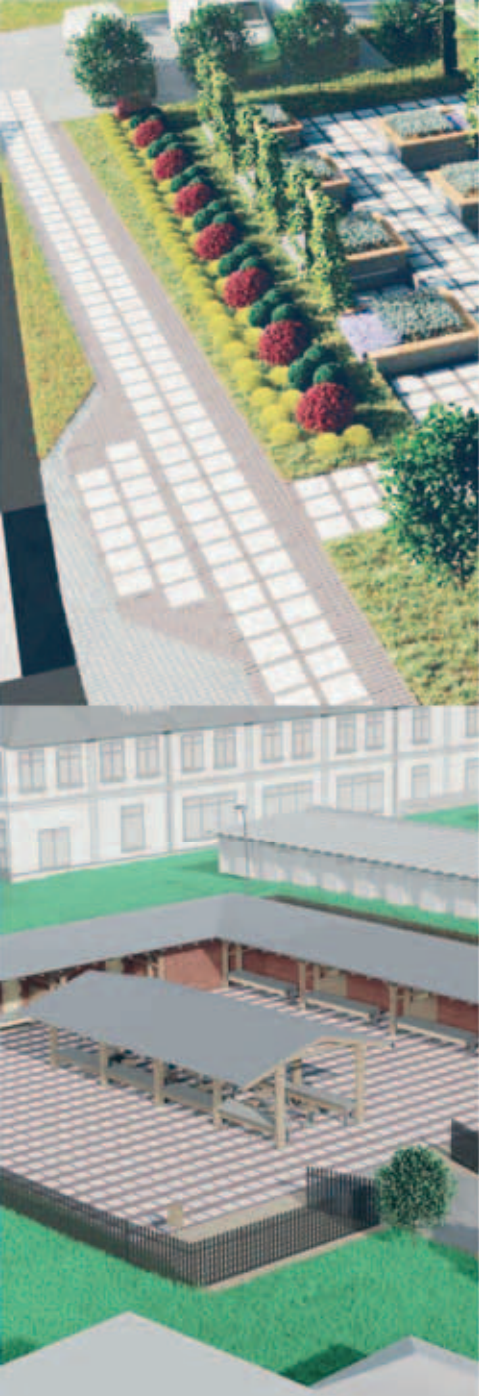
Na łamach portalu znajdziemy także informacje o poszczególnych przedsięwzięciach zaplanowanych i realizowanych w ramach rewitalizacji w Opolu Lubelskim, np. o wprowadzeniu na terenie Gminy Opole Lubelskie programu rabatowo-lojalnościowego „Mieszkam tu i kupuję”. Program będzie prowadzony przez Centrum Obsługi Inwestora w Opolu Lubelskim. Jest odpowiedzią na potrzeby mieszkańców zgłaszane w ramach spotkań rewitalizacyjnych. Jego celem jest umożliwienie mieszkańcom gminy dostępu do korzyści w postaci rabatów w sklepach partnerskich programu. Partnerem programu „Mieszkam tu i kupuję” może być każdy podmiot gospodarczy funkcjonujący na terenie Gminy Opole Lubelskie, którego przedstawiciel wypełni tzw. Zgłoszenie Punktu Partnerskiego. Lista podmiotów które przystąpią do programu będzie publikowana na stronie internetowej gminy. Mieszkańcy, aby otrzymać specjalną kartę uprawniającą do rabatów w sklepach partnerskich programu, muszą być zameldowani na terenie Gminy Opole Lubelskie oraz muszą złożyć wniosek o wydanie karty drogą elektroniczną lub osobiście w Centrum Obsługi Inwestora. Karta będzie wydawana po okazaniu dowodu tożsamości. Wyżej opisany program rabatowo-lojalnościowy to jedno z narzędzi ożywienia gospodarczego obszaru rewitalizacji zwiększający atrakcyjność oferty lokalnych przedsiębiorców w oczach obecnych i potencjalnych klientów.

3 INICJOWANIE, UMOŻLIWIANIE I WSPIERANIE DZIAŁAŃ SŁUŻĄCYCH ROZWIJANIU DIALOGU MIĘDZY INTERESARIUSZAMI ORAZ ICH INTEGRACJI WOKÓŁ REWITALIZACJI;

To niezwykle istotny wymiar partycypacji w ramach rewitalizacji. W przypadku Opola Lubelskiego każde spotkanie z interesariuszami stanowiło okazję do wymiany opinii, często bardzo zróżnicowanych, a w niektórych przypadkach – wręcz wykluczających się, na temat planowanego przedsięwzięcia i jego spodziewanego rezultatu. Co jednak szczególnie ważne – spotkania z mieszkańcami i innymi interesariuszami stanowiły znakomitą okazję do środowiskowej integracji wokół danego tematu, danego zagadnienia i danego planu działania. Powstawała dzięki temu mikrospołeczność interesariuszy danego przedsięwzięcia rewitalizacyjnego, np. działań służących poprawie wyglądu opolskiej zabytkowej zabudowy w centrum miasta w ramach Programu Remontu Kamienic.

Głównym celem przygotowanego w urzędzie miejskim i skonsultowanego z interesariuszami programu jest stworzenie mechanizmów i warunków umożliwiających rewaloryzację wartościowych kulturowo i ekonomicznie kamienic miasta w celu odzyskania lub podwyższenia ich walorów funkcjonalnych, technicznych, ekonomicznych i kulturalnych. Obiekty te mają zatem odzyskać swój dawny blask, ale estetyzacja i rewaloryzacja centrum Opola Lubelskiego nie jest celem samym w sobie. Służyć ma bowiem rewitalizacji, czyli społecznemu i gospodarczemu ożywieniu tego obszaru, zwiększeniu atrakcyjności budynków mieszkalno-usługowych dla klientów sklepów i punktów usługowych. Obiekty te mają także zyskać na atrakcyjności w oczach potencjalnych najemców lokali mieszkaniowych mieszczących się w owych budynkach. Będą oni mieli możliwość skorzystania z opcji najmu mieszkania na preferencyjnych warunkach w ramach Programu Mieszkań dla Młodych Rodzin.

4 ZAPEWNIENIE UDZIAŁU INTERESARIUSZY W PRZYGOTOWANIU DOKUMENTÓW DOTYCZĄCYCH REWITALIZACJI, W SZCZEGÓLNOŚCI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI;

Praca nad dokumentami, zwłaszcza nad treścią i formą Gminnego Programu Rewitalizacji, to proces żmudny i bardzo angażujący interesariuszy pod względem czasowym i czynnościowym. Dlatego właśnie ogromną rolę w procesie wypracowywania wstępnych założeń do dokumentów strategicznych (Gminny Program Rewitalizacji) i operacyjnych (np. Program Remontu Kamienic, Program Mieszkań dla Młodych Rodzin) odegrała i odgrywa w Opolu Lubelskim aktywność dwóch zespołów: zespołu wiodącego ds. rewitalizacji, w którego składzie są przedstawiciele poszczególnych jednostek urzędu miejskiego i miejskich jednostek organizacyjnych oraz zespołu wspierającego ds. rewitalizacji – organu konsultacyjnego, w którego skład wchodzi także liderzy opinii reprezentujący różne środowiska społeczności Opola Lubelskiego. Wspomniane zespoły to zorganizowane i ustrukturalizowane narzędzia partycypacyjne. Dzięki systematyczności spotkań wspomnianych gremiów każdy kolejny etap prac nad rewitalizacją w Opolu Lubelskim był gruntownie przedyskutowany i zaopiniowany. W spotkaniach uczestniczyli eksperci zewnętrzni ds. rewitalizacji prezentując proponowane kierunki rozważań i moderując przebieg dyskusji w sposób ułatwiający formułowanie konstruktywnych konkluzji.

Pozostałe dwa cele opisane w ustawie jako wymagające partycypacyjnego trybu realizacji to

5 WSPIERANIE INICJATYW ZMIERZAJĄCYCH DO ZWIĘKSZANIA UDZIAŁU INTERESARIUSZY W PRZYGOTOWANIU I REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI;

oraz

6

ZAPEWNIENIE W CZASIE PRZYGOTOWANIA, PROWADZENIA I OCENY REWITALIZACJI MOŻLIWOŚCI WYPOWIEDZENIA SIĘ PRZEZ INTERESARIUSZY.

Obydwa mają charakter postulatywny i przyświeca im jeden wspólny, wyżej opisany metacel: maksymalizacja efektu partycypacji. Chodzi bowiem o dążenie do zwiększenia poziomu partycypacji na każdym etapie rewitalizacji – poczynając od jej planowania i na ocenie jej realizacji kończąc. Cel ten można osiągnąć jedynie dzięki żmudnej pracy u podstaw polegającej na tłumaczeniu celowości działań rewitalizacyjnych przy równoczesnym obalaniu szeroko rozpowszechnionych mitów dotyczących rewitalizacji.

Mówiąc o mitach mamy na myśli rozpowszechniony w społeczeństwie, także w społeczności mieszkańców Opola Lubelskiego, obraz procesu rewitalizacji jako działalności remontowo-budowlanej pozostającej częstokroć w oderwaniu od priorytetów społecznych i gospodarczych. Takie wyobrażenie rewitalizacji pokutuje częstokroć wśród społeczności lokalnych w gminach, które zdecydowały się na wybór ustawowej ścieżki rewitalizacji. Z takim rozumieniem rewitalizacji trzeba walczyć także z pomocą narzędzi partycypacyjnych. Zadaniem ekspertów ds. rewitalizacji jest udział w realizacji wspomnianej pracy u podstaw, a zatem sumiennego, systematycznego edukowania interesariuszy w zakresie ustawowej wizji rewitalizacji. Jej cechą konstytutywną jest podejście interdyscyplinarne: równie duży nacisk położony na dbałość o dobrostan społeczności lokalnej, przestrzeni publicznej i prywatnej oraz lokalnej gospodarki.

Partycypacja na co dzień

Maksymalizacja efektu partycypacji to cel długoterminowy. Jego osiągnięcie jest możliwe kiedy partycypacja staje się stałym wykorzystywanym sposobem na prowadzenie polityk publicznych w gminie, nie zaś wyłącznie narzędziem do zadań specjalnych, z jakim mamy do czynienia w przypadku rewitalizacji. Dlatego właśnie optymalnym, z perspektywy odpowiedzialnych interesariuszy, rozwiązaniem jest wdrożenie w gminie stałych mechanizmów zapewniających wykorzystanie partycypacyjnych narzędzi do wspierania procesów decyzyjnych w różnych, codziennych sprawach

W tym celu potrzebne jest zwykle opracowanie stosownej uchwały konsultacyjnej, która ma za zadanie uregulowanie zasad wykorzystywania narzędzi partycypacyjnych w gminie, poprzez wskazanie repertuaru tychże narzędzi w powiązaniu z typologią spraw wymagających takiego właśnie, czyli partycypacyjnego rozstrzygnięcia. Ważniejsze od uchwały jest jednak osiągnięcie dostatecznie wysokiego poziomu gotowości partycypacyjnej pośród samych interesariuszy. Tej nie należy rozumieć na podstawowym poziomie: jako gotowości do uczestniczenia; chodzi raczej o gotowość do odpowiedzialnego, świadomego i konstruktywnego udziału w sprawach publicznych, na różnych szczeblach partycypacji, o czym szerzej poniżej.

Drabina partycypacji

Postulowane w ustawie o rewitalizacji priorytety oraz narzędzia partycypacyjne wpisują się w standard myślenia i działania partycypacyjnego, który w metaforycznej formie bywa nazywany drabiną partycypacji lub – w szerszym ujęciu – drabiną komunikacji. Standard ów ujmuje różne formy zaangażowania interesariuszy, ich udziału np. w rewitalizacji, traktując je jako poziomy różniące się między sobą intensywnością wykorzystania potencjału tkwiącego w interesariuszach.

1

SZCZEBEL PIERWSZY: INFORMOWANIE

Na najbardziej podstawowym, dolnym poziomie drabiny partycypacji odnajdujemy informowanie. Informowanie to przepływ informacji między podmiotami reprezentującymi władzę publiczną a interesariuszami. Wartość partycypacyjna obiegu informacji tkwi we wzajemności; to wzajemność informowania decyduje o jakości życia publicznego.

Rozpatrując wzajemne informowanie w kategoriach partycypacji należy stwierdzić: aby udział interesariuszy w życiu publicznym miał sens, muszą dysponować pełnym zasobem informacji w danej sprawie. Niepełny dostęp lub – tym bardziej – brak dostępu do pewnych informacji nie tylko upośledza interesariuszy jako potencjalne podmioty działające aktywnie w kierunku rewitalizacji danego obszaru. Znaczącemu upośledzeniu ulega także wzajemne zaufanie, bez którego trudno o współpracę między interesariuszami i przedstawicielami samorządu lokalnego. Dostęp do informacji to zobowiązanie wzajemne. Interesariusze są zatem w nie mniejszym stopniu zobowiązani do systematycznego informowania przedstawicieli władzy publicznej o swoich stanowiskach i zamierzeniach związanych z rewitalizacją.

SZCZEBEL DRUGI: KONSULTOWANIE

Konsultowanie to, innymi słowy, zasięganie opinii interesariuszy. Warunkiem koniecznym do spełnienia przed uruchomieniem konsultacji jest wcześniejsze opracowanie koncepcji lub projektu. Materiał do zaprezentowania może być bardzo ogólny lub szczegółowy, odzwierciedlać wczesną lub ostateczną fazę pracy, może być ilustrowany lub zawierać się w opowieści osoby prezentującej, w każdym przypadku mamy jednak do czynienia z propozycją, zaś interesariusze występują w roli jej recenzentów.

Konsultacje społeczne są zatem narzędziem społecznego recenzowania koncepcji lub projektów. Mogą to być projekty dokumentów, takich jak Gminny Program Rewitalizacji, ale też projekty planowanych przedsięwzięć architektonicznych. Mogą to być koncepcje estetyczne, ale też koncepcje odzwierciedlające proponowany plan działania, np. w kwestii ożywienia gospodarczego danego obszaru. W przypadku konsultacji społecznych mamy do czynienia z wyższym poziomem zaangażowania interesariuszy niż w przypadku ich uczestnictwa w obiegu informacji. Precyzyjnie rzecz ujmując – w obydwu przypadkach ich angaż w sprawy publiczne może być bardzo duży, ale w przypadku konsultacji społecznych konieczne jest sprzężenie zwrotne, czyli odniesienie się do zaprezentowanego materiału, nie zaś jedynie jego przekazywanie.

Udział w konsultacjach społecznych stawia interesariuszy w wygodnej pozycji recenzentów, stawiając jednocześnie przed nimi wymóg kompetentnego recenzowania. Aby wymóg ów mógł być spełniony, uczestnik konsultacji winien zapoznać się z materiałami zawierającymi opis i/lub wizualizację przedmiotu konsultacji. Trudno bowiem recenzować coś, czego się nie widziało, nie słyszało czy nie czytało. W praktyce interesariusze częstokroć, niestety, wyrażają opinię na temat przedmiotu, którego nie zechcieli lub nie mogli (z przyczyn od siebie niezależnych) poznać. Z perspektywy podmiotu inicjującego konsultacje najważniejsze jest zapewnienie interesariuszom możliwości zapoznania się z przedmiotem konsultacji, np. zawartością Programu Mieszkań dla Młodych Rodzin opracowanego na zlecenie gminy Opole Lubelskie. To, czy interesariusze skorzystają z tej możliwości zależy już wyłącznie od nich. Jeżeli jednak nie skorzystają – ich udział w konsultacjach będzie jedynie pozorny. Kolejny, wyższy szczebel drabiny partycypacji obserwujemy w przypadku bezpośredniego uczestnictwa interesariuszy w procesie decyzyjnym, np. dotyczącym rozwiązań estetycznych zwizualizowanych w prezentowanej podczas spotkania koncepcji architektonicznej.

3

SZCZEBEL TRZECI: WSPÓŁDECYDOWANIE

Współdecydowanie może mieć charakter miękki i nieustrukturyzowany – wówczas interesariusze zabierają głos podczas spotkania wyrażając swoje preferencje, np. kolorystyczne, zaś osoba odpowiedzialna za koncepcję wsluchuje się w wypowiedzi interesariuszy i uzależnia ostateczną decyzję od rozkładu opinii. Współdecydowanie przyjmuje formę twardą i ustrukturalizowaną w przypadku głosowania, co często ma miejsce w przypadku wyboru projektów do realizacji w ramach budżetu obywatelskiego zwanego także budżetem partycypacyjnym.

W przypadku wykorzystania partycypacji na szczelbu współdecydowania należy jednak pamiętać, by stworzyć okoliczności sprzyjające formułowaniu uzasadnień stanowisk prezentowanych przez interesariuszy. Jeżeli rozpatrujemy współdecydowanie w kategoriach partycypacji, powinniśmy mieć na uwadze, że niestatystyczny rozkład głosów jest tu najważniejszy. Współdecydowanie to nie referendum.

Najważniejsze jest poszukiwanie rozwiązania, które – w miarę możliwości – godzi różne preferencje różnych interesariuszy. Preferencje te winny być jednak sensownie i bogato uargumentowane. Czasami nie jest możliwe znalezienie rozwiązania godzącego różne preferencje. Trudno, przykładowo, zastosować równocześnie drewno, beton i cegłę do wykonania tych samych elementów stoisk handlowych na targowisku poddawanych przebudowie. Rolą inicjatorów procesu współdecydowania jest zaaranżowanie takich okoliczności sprzyjających konfrontacji różnych stanowisk różnych interesariuszy, w ramach których sami dojdą do wyboru jednego, najlepszego rozwiązania lub – tam gdzie to możliwe – rozwiązania kompromisowego.

3

4

SZCZEBEL CZWARTY: WSPÓŁREALIZACJA

Wyższym szczeblem partycypacji jest udział interesariuszy w realizacji uprzednio wypracowanych rozwiązań. Wyższym, choć nie lepszym lub gorszym od pozostałych, wcześniej omówionych szczebli. Decydując się na partycypację na tym poziomie interesariusze całkowicie rezygnują z wygodnej pozycji recenzenta (jak w przypadku konsultacji społecznych) lub mniej wygodnej, ale wciąż pozwalającej na zachowanie dystansu, pozycji współdecydenta. Szczebel współrealizacji pozwala na czasowe zatarcie granicy między formalną władzą publiczną i nieformalną władzą społeczną.

W przypadku współrealizacji zadania publicznego, np. udziału interesariuszy w zagospodarowaniu terenu zielonego, stają się oni współautorami przedsięwzięcia współodpowiedzialnymi za ostateczny rezultat. Współrealizacja zadania publicznego jest więc przejawem przełamania barier dzielących, z natury rzeczy, podmioty reprezentujące władzę publiczną od interesariuszy, np. interesariuszy rewitalizacji danego obszaru.

5

SZCZEBEL PIĄTY: POWIERZENIE ZADANIA

Najwyższy punkt na drabinie partycypacji polega na przekazaniu interesariuszom wędki, powierzeniu zbiornika wodnego przy równoczesnym obciążeniu ich odpowiedzialnością za efektywność połówów. Jest to zatem szczebel partycypacji w największym stopniu obciążający interesariuszy odpowiedzialnością za rezultat działania w sferze publicznej, ponieważ działają na wydzielonej przestrzeni w określonym zakresie – w pełni samodzielnie.

W odróżnieniu od współrealizacji nie mamy w tym przypadku do czynienia z rozmyciem odpowiedzialności, dzieleniem się nią przez różnych interesariuszy i przedstawicieli władzy publicznej. Zadanie powierzone to wycinek życia publicznego oddany w całości w ręce interesariuszy. Mamy z tym do czynienia np. w sytuacji, gdy prowadzenie Opolskiego Inkubatora Aktywności Gospodarczej jest powierzane organizacji pozarządowej lub firmie. Odpowiedzialność za sposób działania oraz jego efekty spada w takim przypadku na podmiot-realizatora zadania publicznego. Realizator jest wówczas rozliczany z efektywności wykorzystania środków składających się na budżet zadania.

Warto pamiętać, że kolejność prezentacji poszczególnych szczebli drabiny partycypacji nie ma bezpośredniego związku z kolejnością wcielania w życie poszczególnych form czy narzędzi partycypacji. Poszczególne szczeble partycypacji mają swoje zastosowanie na różnych etapach prac nad rewitalizacją, poczynając od jej przygotowywania a na ocenie jej efektywności kończąc.

Zasady partycypacji

Podjęto, jak dotąd, bardzo wiele prób kodyfikacji zasad partycypacji.

Każdy z prezentowanych katalogów ma swoje zalety będąc jednocześnie obciążonym ograniczeniami wynikającymi z przyjętych założeń wyjściowych.

Dążenie do maksymalizowania efektu partycypacji, czyli włączenia możliwie dużego grona interesariuszy, np. w proces rewitalizacji, w sposób jak najbardziej ich angażujący, uznać należy za najważniejszą zasadę partycypacji.

Interesującą, także z uwagi na zwięzłość, propozycję kodyfikacji zasad partycypacji zawarto w opracowaniu pt.: „Siedem zasad konsultacji”, które powstało na zlecenie Ministerstwa Administracji Cyfryzacji w 2013 roku. Zasady te, mimo że zaprezentowane jedynie w odniesieniu do konsultacji społecznych, mają swoje zastosowanie w przypadku wszelkich form partycypacji i wszystkich szczebli drabiny partycypacji.

1. DOBRA WIARA

Konsultacje prowadzone są w duchu dialogu obywatelskiego. Strony słuchają się nawzajem, wykazując wolę zrozumienia odmiennych racji.

Postulat ów to jednocześnie warunek dobrej komunikacji międzyludzkiej. Nie osiągniemy satysfakcjonującego poziomu partycypacji jeżeli nie zadamy o okoliczności sprzyjające wzajemnemu wysłuchaniu stron zaangażowanych w dany proces.

2. POWSZECHNOŚĆ

Każdy zainteresowany tematem powinien móc dowiedzieć się o konsultacjach i wyrazić w nich swój pogląd.

Wychodząc poza granice konsultacji społecznych, należy postulat ten interpretować jako roszczenie dostępności partycypacji, czyli stwarzania możliwości partycypowania w sprawach publicznych możliwie szerokiemu gronu interesariuszy.

3. PRZEJRZYŚĆ

Informacje o celu, regułach, przebiegu i wyniku konsultacji muszą być powszechnie dostępne. Jasne musi być, kto reprezentuje jaki pogląd.

Transparentność to warunek konieczny do spełnienia jeżeli chcemy poważnie potraktować partycypację jako narzędzie wspierające działania w sferze publicznej. Transparentność winna dotyczyć okoliczności, w których mamy do czynienia z partycypacją interesariuszy – Ci muszą bowiem rozumieć cel partycypacji w ramach rewitalizacji, reguły warunkujące udział interesariuszy w planowaniu, realizacji i ocenianiu rewitalizacji, muszą znać przebieg poszczególnych działań partycypacyjnych a także mieć dostęp do ich wyników.

Nie mniej istotne jest zapewnienie wszystkim uczestnikom procesu rewitalizacji dostępu do wiedzy na temat autorstwa poszczególnych stanowisk. Każdy interesariusz, który uczestniczy w rewitalizacji, winien z otwartą przyłbicą prezentować swoje stanowisko, tego samego wymagając od innych interesariuszy.

4. RESPONSYWNOŚĆ

Każdemu, kto zgłosi opinię, należy się merytoryczna odpowiedź w rozsądnym terminie, co nie wyklucza odpowiedzi zbiorczych.

Partycypacja to nie tylko opiniowanie, to także formułowanie pytań, uwag i zastrzeżeń. Z tym wiąże się postulat zapewniania interesariuszom dostępu do informacji zwrotnych, pozwalających na rozwianie wątpliwości. Wątpliwości można rozwiewać w trakcie spotkania konsultacyjnego, odpowiadając na publicznie zadane pytanie, można je także rozwiewać w formie pisemnej, agregując wszystkie pytania interesariuszy i udzielając odpowiedzi na powtarzające się, poszczególne zagadnienia, które zaistniały w kilku wypowiedziach różnych interesariuszy.

5. KOORDYNACJA

Konsultacje powinny mieć gospodarza odpowiedzialnego za nie tak politycznie, jak organizacyjnie. Powinny one być odpowiednio umocowane w strukturze administracji.

Wszystkie formy partycypacji opisane w ustawie o rewitalizacji oraz nieopisane, ale dopuszczane przez ustawę (ustawa nie zawiera enumeratywnej listy narzędzi partycypacyjnych możliwych do zastosowania w ramach planowania, realizacji i oceniania rewitalizacji) wymagają sporych nakładów pracy przy ich zaplanowaniu, prowadzeniu i podsumowaniu. Dlatego właśnie nieodzwonne jest wskazanie nie tylko podmiotów, ale wręcz konkretnych osób odpowiedzialnych za procesy partycypacyjne. Bez jednoznacznego wskazania ośrodka odpowiedzialnego za organizację procesów partycypacyjnych ryzykujemy spadek ich jakości oraz rozmycie odpowiedzialności za ich rezultaty.

6. PRZEWIDYWALNOŚĆ

Konsultacje powinny być prowadzone od początku procesu legislacyjnego. Powinny być prowadzone w zaplanowany sposób i w oparciu o czytelne reguły.

Ten postulat, odnoszący się do konsultacji, także znajduje pełne odzwierciedlenie w przypadku szerszego pojęcia – czyli partycypacji. Należy pamiętać, by przy okazji realizacji tak skomplikowanego, wieloetapowego przedsięwzięcia jakim jest rewitalizacja, stosować narzędzia partycypacyjne już na bardzo wczesnym etapie procesu, czerpiąc następnie inspirację płynącą z aktywności interesariuszy na kolejnych, późniejszych etapach rewitalizacji.

7. POSZANOWANIE INTERESU OGÓLNEGO

Choć poszczególni uczestnicy konsultacji mają prawo przedstawiać swój partykularny interes, to ostateczne decyzje podejmowane w wyniku przeprowadzonych konsultacji powinny reprezentować interes publiczny i dobro ogólne.

To postulat najtrudniejszy do spełnienia. Aby osiągnąć efekt dbałości o interes publiczny i dobro ogólne, konieczne jest zaistnienie wysokiego poziomu świadomości społecznej wśród wszystkich uczestników procesu rewitalizacji, w tym pośród przedstawicieli poszczególnych kategorii interesariuszy. Bez podzielanej świadomości współodpowiedzialności za sprawy publiczne trudno mówić o dobrych rezultatach zastosowania narzędzi partycypacyjnych.

Trudne sytuacje: bariery w partycypacji

Podsumowując rozważania na temat roli partycypacji w planowaniu, prowadzeniu i ocenie rewitalizacji nie sposób ominąć problematyki barier partycypacyjnych, przeszkód komunikacyjnych, które ujawniają się częstokroć na różnych etapach tego procesu. Nie należy ich jednak traktować jako dysfunkcji partycypacji. Są one raczej wyzwaniem komunikacyjnymi immanentnie wpisanymi w partycypację realizowaną na obecnym etapie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w Polsce. Problemy te ujawniają się w szczególności sposób, choć nie wyłącznie, w mniejszych ośrodkach: małych i średnich miastach oraz w gminach wiejskich.

1. BRAK WZAJEMNEGO ZAUFANIA

To najważniejsza bariera. Jej zaistnienie oraz, tym bardziej – jej utrwalenie w czasie – skutecznie udaremnia próby wykorzystywania narzędzi partycypacyjnych. Brak zaufania do interesariuszy ze strony przedstawicieli władzy samorządowej może przejawiać się w niedostatecznie otwartym podejściu do ich udziału w poszczególnych wydarzeniach i do wykorzystywania wyższych szczebli partycypacji. Nieufność interesariuszy do przedstawicieli władzy publicznej skutkuje częstokroć niechęcią do uczestnictwa, brakiem wiary w jego sens. W wielu sytuacjach obserwuje się także brak wzajemnego zaufania między przedstawicielami różnych kategorii interesariuszy, np. między seniorami i młodzieżą, przedsiębiorcami i przedstawicielami organizacji pozarządowych, czy też między mieszkańcami danego obszaru a zewnętrznymi inwestorami czy projektantami.

Nie ma złotego środka który pozwala zniwelować wyżej opisane zjawisko. Remedium stanowi, w tym przypadku, konsekwentny wysiłek wszystkich zaangażowanych podmiotów w kierunku zbudowania i utrzymania w czasie płaszczyzny wzajemnego zaufania.

2. BRAK WZAJEMNEGO ZROZUMIENIA

Poważne utrudnienie w realizacji przedsięwzięć partycypacyjnych tkwi w niedostosowaniu kodu komunikacyjnego, czyli w nieprzekładalności kategorii myślenia pomiędzy różnymi grupami interesariuszy lub między interesariuszami a przedstawicielami władzy publicznej. W praktyce oznacza to, że każdy mówi swoim językiem jednocześnie nie potrafiąc

odczytać i zrozumieć języka innych uczestników procesu. Nawet w przypadku dużego poziomu wzajemnego zaufania możemy mieć do czynienia z sytuacją braku wzajemnego zrozumienia między młodzieżą a seniorami jako współużytkownikami przestrzeni miejskiej czy między projektantami a potencjalnymi beneficjentami projektowania, czyli przyszłymi użytkownikami projektowanych obiektów i przestrzeni publicznych.

Od inicjatorów partycypacji oraz ekspertów ds. partycypacji zależy zbudowanie takich okoliczności, które będą sprzyjać wzajemnemu zrozumieniu. Czasami potrzebne okazuje się tłumaczenie w rozumieniu przekładu z jednego języka na inny, czyli tłumaczenie wszystkim uczestnikom procesu perspektywy pozostałych uczestników. Najlepszym rozwiązaniem jest jednak stosowanie języka uniwersalnego, czyli prowadzenie dyskusji publicznej w kategoriach języka potocznego oraz języka korzyści – zrozumiałego i łatwego do przyswojenia dla każdego.

3. BRAK NAWYKÓW PARTYCYPACYJNYCH

Trzecią spośród najpoważniejszych barier w realizacji przedsięwzięć partycypacyjnych jest niedostateczny rozwój obyczaju uczestnictwa w życiu publicznym. Partycypacja społeczna jest w Polsce ciągle w fazie rozwoju nie tyle na poziomie narzędzi, te bowiem są już obecnie powszechnie dostępne, co na poziomie świadomości społecznej.

W wielu miejscach w kraju wciąż pokutuje pośród przedstawicieli władzy publicznej przekonanie, że partycypacja to zło konieczne, rodzaj mody, do której trzeba się dostosować, ale z której nie ma większego pożytku. Pośród interesariuszy wciąż spotykamy się z równie destruktywnym przekonaniem, że partycypacja to rodzaj bata, z którego pomocą można „poganiać” przedstawicieli władzy publicznej. Obydwa z gruntu błędne przekonania są pochodną opóźnionego wytwarzania się w polskim społeczeństwie i w poszczególnych społecznościach lokalnych poprawnych nawyków partycypacyjnych. Te nawyki to nie tylko oswojenie z narzędziami partycypacji i samą możliwością uczestniczenia w życiu publicznym, ale także odpowiedzialne podejście do partycypacji. Partycypacja społeczna wymaga dużego zaangażowania, wytrwałości, otwartości pośród wszystkich uczestników procesów o tak dużej istotności z jaką mamy do czynienia w przypadku rewitalizacji.

Biblioteczka partycypacji

Konsultacje z zasadami. Konsultacje społeczne lokalnie, Zeszyt partycypacji 3/2015, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa

Maszkowska Agnieszka, Sztop-Rutkowska Katarzyna (red.), Partycypacja obywatelska – decyzje bliższe ludziom, Laboratorium Badań i Działań Społecznych Soclab, Białystok 2013

Maszkowska Agnieszka, Wenclik Małgorzata, Przepis na udane konsultacje społeczne, Laboratorium Badań i Działań Społecznych Soclab, Białystok 2014

Olech Anna (red.) Partycypacja publiczna. O uczestnictwie obywateli w życiu społeczności lokalnej, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2011

Schimanek Tomasz, Partycypacja obywatelska w społeczności lokalnej, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa 2015

Siedem zasad konsultacji, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa 2013

Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji

Zarządzanie partycypacyjne. Angażowanie społeczności, Zeszyt partycypacji 1-2/2014, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa

Zawistowska-Sadowska Alicja (red.), Ewaluacja procesów partycypacyjnych i konsultacji społecznych, Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych, Białystok 2014

Wydawca:

Gmina Opole Lubelskie
ul. Lubelska 4
24-300 Opole Lubelskie
www.opolelubelskie.pl
www.odnawiamy.opolelubelskie.pl

Skład i opracowanie graficzne:

Agencja Reklamowa APLAN MEDIA
ul. Wróblewskiego 18
93-578 Łódź

Druk:

Agencja Reklamowa APLAN MEDIA, Łódź

Nakład 500 egz.
PUBLIKACJA BEZPŁATNA

Opole Lubelskie 2018

OPOLE LUBELSKIE

#odnawiamy

**Fundusze
Europejskie**
Pomoc Techniczna

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Fundusz Spójności

